Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 351.819:355.7

Чорнописький Валерій Іванович

аспірант кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональної Академії управління персоналом

Chornopysky Valeriy

Postgraduate Student of the Department of Public Administration

Interregional Academy of Personnel Management

ORCID: 0009-0004-8772-9773

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВІЙСЬК: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ

THEORETICAL PRINCIPLES OF STATE MANAGEMENT OF MATERIAL SUPPORT OF THE ARMY: ESSENCE, FEATURES

Анотація. *Вступ. На сучасному етапі матеріальне забезпечення військ виходить за рамки традиційного постачання та представляє собою комплексну, стійку та високотехнологічну систему, невід'ємну частину загальної військової логістики. В умовах повномасштабної агресії перед Україною постає гостра проблема несумісності застарілих теоретичних підходів та категоріального апарату військово-адміністративної системи з вимогами до сучасного державного управління ресурсами.*

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності та функціональних особливостей матеріального забезпечення військ як об'єкта державного управління та складової оборонної логістики задля формування цілісної теоретико-методологічної основи для подальшого вдосконалення управлінських процесів.

Матеріали і методи. У процесі дослідження було використано теоретичні та емпіричні методи пізнання, загальнонаукові методи (теоретичне узагальнення, аналіз механізмів державного управління для забезпечення розвитку системи надання якісних медичних послуг, компаративний метод, метод аналогії, кейс-стаді метод у вивченні окремих випадків реформ у галузі, абстрагування).

Результати. Досліджено наукові підходи до дефініції «логістика» та «логістичне забезпечення», а також розглянуто логістичне забезпечення в контексті нормативно-правового регулювання. Встановлено, що логістика є теорією та мистецтвом управління потоками, тоді як логістичне забезпечення характеризується безпосередньою діяльністю відповідних органів державної влади, направлена на безперебійне, своєчасне та економічно обґрунтоване надання фінансових, матеріальних, кадрових і технічних ресурсів, необхідних для ефективної реалізації публічних завдань та функцій держави. Здійснено систематизацію видів логістичного забезпечення та виявлено, що вони можуть бути розширені додатковими функціональними елементами. Аргументовано, основними завданнями цієї системи є адресне та своєчасне ресурсне забезпечення військових формувань, яке оптимізує їхню стійкість при мінімізації ресурсних витрат. Визначено стратегічні детермінанти, які формують критерії ефективності функціонування логістичного забезпечення військ. Виявлено, матеріально-технічне забезпечення є більш ширшим поняттям, ніж матеріальне забезпечення, що фокусується виключно на забезпеченні військ необхідними ресурсами.

Запроновано матеріальне забезпечення військ розуміти як комплекс управлінських заходів, процесів та ресурсів, спрямованих на своєчасне, повне та якісне постачання військових формувань (особового складу, військових частин, установ) усіма видами матеріальних засобів, необхідних для виконання покладених на них завдань в мирний та особливий періоди.

Розкрито наукові підходи до сутності державного управління, його ознаки. Визначено державне управління у сфері матеріального забезпечення військ як інституційно-правову діяльність суб'єктів держаної влади, спрямовану на раціональне та ефективне використання військових і фінансових ресурсів шляхом реалізації управлінського циклу та застосування відповідних принципів, що забезпечує своєчасне та повне матеріальне задоволення потреб військ для підтримання їхньої боєздатності та виконання покладених завдань.

Перспективи. Подальшого аналізу потребує теоретичне обґрунтування сутності та функціональних особливостей матеріального забезпечення військ як об'єкта державного управління та складової оборонної логістики в умовах праовового режиму воєнного стану в Україні.

Ключові слова: *державне управління, національна безпека, матеріальне забезпечення військ, логістика, логістичне забезпечення, військово-логістична система, управління ресурсами, прозорість, оборонна логістика, військо, безпекові виклики.*

Summary. *Introduction. At the present stage, the material support of the troops goes beyond the traditional supply and represents a complex, stable and high-tech system, an integral part of general military logistics. In conditions of full-scale aggression, Ukraine faces an acute problem of incompatibility of outdated theoretical approaches and the categorical apparatus of the military-administrative system with the requirements for modern state resource management.*

The purpose of the article is to theoretically substantiate the essence and functional features of the material support of the troops as an object of state administration and a component of defense logistics in order to form a holistic theoretical and methodological basis for further improvement of management processes.

Materials and methods. In the research process, theoretical and empirical methods of cognition, general scientific methods were used (theoretical generalization, analysis of state administration mechanisms to ensure the development of a system for providing quality medical services, comparative method, analogy method, case study method in studying individual cases of reforms in the industry, abstraction).

Results. The scientific approaches to the definition of "logistics" and "logistical support" were investigated, and logistical support was also considered in the context of regulatory regulation. It was established that logistics is the theory and art of flow management, while logistical support is characterized by the direct activities of the relevant state authorities, aimed at the uninterrupted, timely and economically justified provision of financial, material, personnel and technical resources necessary for the effective implementation of public tasks and functions of the state. The types of logistical support were systematized and it was found that they can be expanded with additional functional elements. It was argued that the main tasks of this system are targeted and timely resource support of military formations, which optimizes their stability while minimizing resource costs. Strategic determinants that form the criteria for the effectiveness of the functioning of logistical support of troops were identified. It was found that logistical support is a broader concept than material support, which focuses exclusively on providing troops with the necessary resources.

It is proposed to understand the material support of troops as a complex of management measures, processes and resources aimed at the timely, complete and high-quality supply of military formations (personnel, military units, institutions) with all types of material resources necessary to perform the tasks assigned to them in peacetime and special periods.

Scientific approaches to the essence of public administration and its features are revealed. Public administration in the field of material support of

troops is defined as an institutional and legal activity of subjects of state power aimed at the rational and effective use of military and financial resources through the implementation of the management cycle and the application of relevant principles, which ensures timely and complete material satisfaction of the needs of troops to maintain their combat capability and perform the assigned tasks.

Prospects. Further analysis requires theoretical substantiation of the essence and functional features of the material support of troops as an object of state administration and a component of defense logistics under the legal regime of martial law in Ukraine.

Key words: *public administration, public administration mechanisms, public administration in the healthcare sector, implementation of e-health, eHealth, healthcare reform, Ukraine, quality of medical services, digital transformation, e-governance, medical guarantees.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ефективність функціонування Збройних Сил та їхня здатність виконувати бойові завдання безпосередньо залежить від стійкості та оперативності системи матеріального забезпечення військ, яка є ключовою функціональною складовою оборонної логістики. В умовах повномасштабної агресії перед Україною постає гостра проблема несумісності застарілих теоретичних підходів та категоріального апарату військово-адміністративної системи з вимогами до сучасного державного управління ресурсами. Це створює системну суперечність між потребою в гнучкому управлінні матеріальним забезпеченням та недостатньо розробленою теоретико-методологічною базою для такого управління.

Виходячи з цього виникає нагальна потреба в теоретичному осмисленні та систематизації самого процесу державного управління матеріальним забезпеченням військ. Критично важливим є визначення сутності та функціональних особливостей матеріального забезпечення як

об'єкта державного управління та ресурсної підсистеми оборони. Без чіткого теоретичного фундаменту та систематизованого категоріального апарату, ефективне планування, реформування та контроль за забезпеченням військ у складних сучасних умовах є неможливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з теоретичними засадами та сутністю державного управління матеріальним забезпеченням військ, його особливостями в умовах трансформації сектору оборону, а також проблеми логістичного забезпечення та підвищення ефективності використання ресурсів були предметом дослідження у наукових працях В. Беглиця [1], В. Бондаренко [2], О. Бондаренко [3; 4], В. Василенко [3], М. Голобородько, В. Білєтова, В. Галаган, К. Панадій, С. Бондарчук [5], Т. Голоднова [6], В. Кивлюк, Ю. Ганненко [9], С. Ковалішина, Р. Халтурина [10], О. Митяй, О. Світового [11], О. Нестерова [12], С. Паценко, Ю. Ганненко [13], В. Пилипишина [14], Р. Сапіги [16], О. Теснікови, В. Фурсової [17], М. Ткач [18] та ін.

Водночас, комплексне визначення сутності та особливостей держаного управління матеріальним забезпеченням військ із урахуванням останніх законодавчих змін та воєнно-політичної обстановки, залишаються недостатньо висвітленими, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності та функціональних особливостей матеріального забезпечення військ як об'єкта державного управління та складової оборонної логістики задля формування цілісної теоретико-методологічної основи для подальшого вдосконалення управлінських процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Своєчасне та повне матеріальне забезпечення військ (сил) вважається важливим фактором, від якого прямо залежить бойова готовність та здатність вести бойові дії [19, с. 240].

Аналіз військової практики провідних світових країн засвідчує, що матеріальне забезпечення є найбільш фінансово ємною сферою (до 70% оборонних витрат). Це визначає його ключову роль та стратегічне значення у процесі трансформації економічного потенціалу України в реальну воєнну потужність держави [5, с. 48].

Виконання завдань із забезпечення матеріально-технічних дій та операцій Сил оборони впроваджується в рамках єдиної логістичної системи, що в аспекті держаного управління є комплексною ієрархічною структурою. Дана структура включає сукупність взаємопов'язаних органів управління, сил, засобів, інфраструктури логістичного забезпечення, які функціонують як комплексний механізм щодо забезпечення матеріальної готовності військ, ефективності їхніх операцій.

Система матеріального забезпечення будучи, як невіддільна та критично важлива функціональна підсистема єдиної логістичної системи військ, стратегічно сконцентрована на досягненні максимальної ефективності військової підтримки. Означене досягається через скорочення витрат на забезпечення і підтримку високої бойової готовності, зменшенням часу постачання військової техніки/боєприпасів до військових частин (підрозділів), що виконують поставлені завдання для захисту незалежності та територіальної цілісності Української держави.

Наше дослідження вимагає чіткого розмежування дефініцій «логістика» та «логістичне забезпечення» для уніфікації понятійного апарату.

Логістика у наукових підходах трактується як: а) науку про планування і реалізацію, що містить у собі теоретичні складові (планування) та практичні заходи (реалізація) [16, с. 340]; б) науку про управління матеріальними, фінансовими, інформаційними [3, с. 230] та людськими потоками на засадах їх оптимізації (мінімізації затрат) [9, с. 54]; в) процеси з планування, руху, координації, переміщення, складування та

зберігання майна, подальший розподіл доставленого майна кінцевому користувачу зважаючи на непередбачені обставини [6, с. 76-77].

У державах НАТО терміни «логістика», «технічне», «тилове» та «матеріально-технічне» забезпечення фіксується як діяльність відповідних органів із матеріального, технічного, тилового забезпечення збройних сил та вживається спільно, як матеріально-технічне забезпечення [10, с. 71]. Таким чином, об'єднання зазначених дефініцій під єдиним уніфікованим тлумаченням у НАТО є не тільки термінологічним кроком, проте показує інтегрований, системний підхід.

У прикладному аспекті логістика полягає у формуванні та реалізації найкращої альтернативи (порівняно з існуючими) для своєчасного, якісного та кількісного забезпечення об'єкта необхідними ресурсами. Це досягається через комплексну оптимізацію організаційних, аналітичних процесів для зниження сукупних витрат.

У стислому розумінні під воєнною логістикою розуміють мистецтво управління силами та засобами, матеріальними ресурсами стосовно забезпечення військ (сил) за здійснення ними завдань за призначенням [9, с. 55].

Таким чином, воєнну логістику можна охарактеризувати як спеціалізовану систему управління матеріальними, кардовими, інформаційними потоками, спрямовану на всебічне та безперебійне забезпечення військ у мирний та воєнний час задля ефективного здійснення ними поставлених завдань, навіть за умов динамічної зміни оперативної обстановки та непередбачуваних ситуацій, що потребує високої адаптивності й живучості системи.

Логістичне забезпечення в контексті нормативно-правового регулювання [15] визначається як комплекс заходів із: планування логістичного забезпечення; визначення потреб в озброєнні, бойовій (військовій та спеціальній) техніці, спеціальних і транспортних засобах,

матеріально-технічних засобах та послугах; проектування, розроблення озброєння, військової та спеціальної техніки, матеріально-технічних засобів, їх закупівлі, постачання, зберігання, ремонту, технічного обслуговування, контролю експлуатації (використання); реалізації, списання та утилізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки і матеріально-технічних засобів; планування та здійснення військових перевезень усіма видами транспорту; закупівлі робіт і послуг лазне-прального та торговельно-побутового обслуговування; організації харчування; розквартирування військ (сил, органів); закупівлі або будівництва, технічного обслуговування, експлуатації об'єктів військової інфраструктури.

Теоретик О. Бондаренко пропонує під логістичним забезпеченням розуміти широкий комплекс взаємопов'язаних заходів, пов'язаних з плануванням, контролем та управління постачанням, транспортуванням, зберіганням та іншими матеріальними/нематеріальними операціями, зокрема щодо передавання, зберігання та оброблення відповідної інформації, які здійснюються у процесі забезпечення діяльності будь-якого формування сектору безпеки та оборони України в мирний і воєнний час [4, с. 212].

На думку Т. Голоднової, мета логістичного забезпечення військових формувань України все ж таки не змінюється і залишається на досягненні цілей в напрямку підтримання військової потужності та сприянню подальшого руху військових підрозділів; постачання продовольства та матеріально-технічного, медичного забезпечення в тому числі і евакуація поранених; підтримка військових операцій та повне їх забезпечення відповідно до потреб підрозділів, які приймають участь у таких заходах [6, с. 77].

В аспекті нашого дослідження особливий інтерес становить дисертація О. Нестерова, який пропонує поняття «державне управління

логістичним забезпеченням обороноздатності держави» трактувати як «систематичну діяльність, спрямовану на планування, координацію, контроль та оптимізацію процесів, пов'язаних з постачанням, розподілом, зберіганням і транспортуванням матеріальних та людських ресурсів для забезпечення високого рівня обороноздатності держави, зокрема в разі військових конфліктів або загроз національній безпеці і включає в себе розробку стратегій, політик, стандартів і процедур, а також використання сучасних технологій та аналізу даних для ефективного управління логістичними процесами у військовому та цивільному секторі держави» [12, с. 195].

Отже, якщо логістика є теорією та мистецтвом управління потоками, то логістичне забезпечення трактується як безпосередня діяльність відповідних органів державної влади, направлена на безперебійне, своєчасне та економічно обґрунтоване надання фінансових, матеріальних, кадрових і технічних ресурсів, необхідних для ефективної реалізації публічних завдань та функцій держави.

Систематизація та класифікація видів логістичного забезпечення є необхідною для його сутнісного визначення, оскільки диференційований підхід дозволяє державному управлінні оптимізувати ресурси та підвищити стійкість військових формувань.

О.Бондаренко та В.Василенко виокремлюють види логістичного забезпечення спільних дій сил безпеки при реагування на кризові ситуації:

- матеріальне забезпечення як вид логістичного забезпечення, мета якого полягає у своєчасному, повному постачанні силами безпеки всіх необхідних матеріальних засобів, організації якісного харчування особового складу, забезпечення належних побутових умов здійснення завдань з реагування на кризові ситуації;

- технічне забезпечення полягає у перевезенні та транспортуванні людей, матеріальних засобів всіма видами транспорту, підготовка, технічне обслуговування та ремонт озброєння, військової (спеціальної) техніки;

- медичне забезпечення полягає у медичному обслуговуванні особового складу (персоналу) сил безпеки під час здійснення завдань з реагування на кризові ситуації;

- фінансове забезпечення полягає у забезпеченні фінансами в інтересах усіх інших видів логістичного забезпечення [3, с. 230].

Слід відзначити, що вищезазначені науковців не виокремлюють як окремий вид логістичного забезпечення інформаційне, обґрунтовуючи власну позицію тим, що управління інформаційними потоками є необхідною умовою успіху досягнення завдань будь-якого з вищезазначених видів логістичного забезпечення.

У іншій науковій розвідці [6, с. 77] виділено наступні види логістичного забезпечення у секторі безпеки та оборони України: 1) матеріальне забезпечення; 2) технічне забезпечення; 3) транспортне забезпечення (транспортна логістика); 4) медичне забезпечення; 5) інформаційне забезпечення; 6) фінансове забезпечення.

Таким чином, класифікація видів логістичного забезпечення військ допускає розширення додатковими функціональними елементами. Основними завданнями цієї системи є адресне та своєчасне ресурсне забезпечення військових формувань, яке оптимізує їхню стійкість при мінімізації ресурсних витрат.

Для державного управління логістичного забезпечення характерною є: а) наявність великої кількості учасників; б) багатоаспектність форм співпраці та умов взаємин з постачальниками; в) різноманітність потоків за ступенем їхньої інтенсивності та напрямами; г) присутність складних ланцюгів постачання; д) значна номенклатура потрібних ресурсів [1].

З огляду на складність системи, життєво необхідним є впровадження ефективних механізмів логістичного забезпечення для гарантування результатів її функціонування. Ця імперативна вимога особливо актуалізується в умовах антикризового реагування та виконання військових завдань.

Наукова рефлексія дозволяє верифікувати та систематизувати стратегічні детермінанти, які формують критерії ефективності функціонування логістичного забезпечення військ: 1) військові (здійснює найбільший вплив на ефективність роботи системи логістичного забезпечення, оскільки залежить від кількості військових частин з логістичного забезпечення та можливості виконувати завдання в умовах безпекових викликів); 2) економічні (стійкість вітчизняної економіки обумовлює потенціал для розвитку основних сфер, де пріоритет відводиться військовій логістиці); 3) інформаційно-технічні (забезпечення кібербезпеки та запобігання відтоку інформації щодо кількості матеріально-технічного забезпечення, маршрути транспортування до сил оборони); 4) нормативно-правові (формування національної стратегії розвитку логістики та інституціоналізація єдиного логістичного відомства); 5) ступінь розвитку транспортної та логістичної інфраструктури у державі, її готовність до забезпечення військ в період війни; 6) управлінські (зміцнення прозорості під час реалізації закупівельних/логістичних процедур необхідного матеріального та технічного забезпечення для військ, а також мінімізації корупційних ризиків) [17].

Зважаючи на той аспект, що логістика є теоретичним підґрунтям, у військово-управлінському дискурсі використовується більш комплексний термін – матеріально-технічне забезпечення. Цей термін, переважно, враховує не тільки матеріальні засоби, проте й технічне, сервісне обслуговування. Слід акцентувати, що матеріально-технічне забезпечення вважається більш ширшим поняттям, ніж матеріальне забезпечення, яку

фокусується виключно на забезпеченні військ потрібними ресурсами (продовольство, паливо, боєприпасами та інше).

Матеріальне забезпечення у наукових дослідженнях [16, с. 336] трактується як комплекс дій матеріальної підсистеми, ціллю якої є забезпечення потреб військ потрібними кількостями засобів постачання (озброєння та військове обладнання, бойові засоби, харчі, рушійні матеріали і мастила, обмундирування, медично-санітарні матеріали, обладнання розквартирування, експлуатаційні матеріали та рідини, технічні гази, вода для технічних та споживчих цілей) та спеціалізовані матеріальні послуги.

Доцільно наголосити, що у відкритій науковій літературі, особливо порівняно з широкою дискусією відносно поняття військової логістики, кількість авторських підходів до поняття «матеріальне забезпечення військ» є досить обмеженою. Матеріальне забезпечення військ найчастіше розглядається як категорія, що зафіксована у відомчих та статутних документах, а не як об'єкт постійного теоретичного переосмислення.

У Доктрині «Забезпечення матеріально-технічними засобами, роботами та послугами» (2021 р.) [7] матеріально-технічні засоби – засоби ураження, військово-технічне майно, паливо, пальне, спеціальні рідини, продовольство, речове, медичне та інше майно, окрім нерухомого, яке необхідне для забезпечення складових сил оборони в період виконання ними завдання з оборони держави, захисту її суверенітету, а також територіальної цілісності та недоторканності.

Оскільки дане визначення є правовим підґрунтям функціонування матеріального забезпечення військ, у нашій науковій розвідці будемо опиратися на нього розширюючи його для подальшого аналізу структури матеріального забезпечення військ.

В сучасних умовах термін «матеріальне забезпечення військ» набуває особливої актуальності, відображаючи трансформацію військової логістики

та управління в умовах війни високого рівня інтенсивності, гібридних загроз, також технологічного розвитку.

На противагу одному класичному, статичному визначенні, його сучасна термінологічна сутність формується навколо наступних аспектів. У класичному тлумаченні матеріальне забезпечення військ концентрується на своєчасному постачанні необхідних матеріальних засобів. В умовах сучасних безпекових викликів, зокрема таких як повномасштабна збройна агресія, кібератаки, високоточні ударів по логістичних вузлах фокус уваги переміщається на стійкість, яка полягає у здатності логістичної системи оперативно відновлюватися після ударів, забезпечувати безперервність постачання та функціонування навіть за умов активних бойових дій, руйнування інфраструктури; адаптивність (гнучкість) як здатність швидко змінювати маршрути, обсяги та пріоритети постачання відповідно до динамічних потреб перебігу військових дій; децентралізація як перехід від великих складів, централізованих баз до малих, розосереджених логістичних точок, що слугує підвищенню живучості системи.

матеріальне забезпечення	технічне забезпечення	матеріально-технічне забезпечення	логістичне забезпечення
• забезпечення життєдіяльності військ (форма, їжа, медикаменти) • акцент - гуманітарний та побутовий	• забезпечення бойової спроможності (ремнт, боєприпаси) • акцент - власне військова техніка	• комплекс матеріального забезпечення та технічного забезпечення (найширше поняття)	• процес організації матеріально-технічного забезпечення, включаючи інфраструктуру, транспорт, інформаційні системи та упварління потоками • акцент - процесний та системний

Рис. 1. Співвідношення понять військового забезпечення

Джерело: сформовано автором

На відміну від більш широкого матеріально-технічного забезпечення, що включає в себе озброєння та військову техніку, ремонтно-відновлювальні роботи та боєприпаси, матеріальне забезпечення часто

фокусується саме на життєзабезпеченні особового складу та підтримці інфраструктури. Однак, у сучасній практиці зазначені дефініції часто перетинаються, оскільки матеріальне забезпечення є складовим елементом матеріально-технічного забезпечення.

На сучасному етапі матеріальне забезпечення військ виходить за рамки традиційного постачання, являючи собою комплексну, стійку та високотехнологічну систему, невід'ємну частину загальної військової логістики.

Матеріальне забезпечення військ пропонуємо тлумачити як комплекс управлінських заходів, процесів та ресурсів, спрямованих на своєчасне, повне та якісне постачання військових формувань (особового складу, військових частин, установ) усіма видами матеріальних засобів, необхідних для виконання покладених на них завдань в мирний та особливий періоди. Тобто, це вся сукупність матеріальних засобів (ресурсів), необхідних для життєдіяльності військ і ведення бойових дій, що включає продовольче забезпечення, речове забезпечення (обмундирування, індивідуальні засоби захисту, взуття, спальне приладдя), пально-мастильні матеріали для техніки, квартирно-експлуатаційне та комунальне забезпечення (утримання військових об'єктів, комунальні послуги), медичне майно (ліки, медичні засоби) та спеціальне майно (зокрема інженерне, хімічне та ін.).

Таким чином, суть матеріального забезпечення полягає у створенні необхідним умов (матеріальних ресурсів) для повсякденної діяльності, бойової підготовки та ефективного виконання військовими формуваннями покладених на них завдань, особливо в умовах сучасних безпекових викликів.

Дослідження системи забезпечення матеріальними засобами військ розкриває ряд актуальних аспектів: 1) організаційний – система постачання матеріальними засобами, що має чітку організаційну структуру, яка включає відповідальних осіб із забезпечення матеріальними засобами на

кожному рівні управління (проте, інколи з'являються проблеми щодо координації та комунікації між різними рівнями управління та можуть спричинити неналежне постачання матеріальними засобами); 2) фінансовий – постачання матеріальними засобами є затратною процедурою і тому ефективне фінансування вважається необхідним для забезпечення військ матеріальними засобами (однак, деколи обмежені фінансові ресурси, які спроможні зумовити зволікання у закупівлі матеріальних засобів); 3) кадровий – система постачання матеріальними засобами, що вимагає залучення високопрофільних фахівців, які здатні результативно керувати цим процесом і забезпечувати війська потрібними матеріальними засобами (проте, іноді кадрове забезпечення має недосконалості щодо призначення на посади не кваліфікованих спеціалістів); 4) логістичний – система постачання матеріальними засобами має складну логістичну структуру, що включає різні етапи – від закупівлі матеріальних засобів та їхньої доставки до військових частин (цей процес вимагає ефективного планування та контролю задля уникнення затримок у поставках та своєчасного надходження матеріальних засобів) [13, с. 86-87].

У системі воєнної безпеки матеріальне забезпечення військ постає як кінцева мета військової логістики, показник стійкості держави та фактор оперативного успіху.

Матеріальне забезпечення військ є складною, багатоаспектною системою, життєво важливою для обороноздатності держави. З огляду на її стратегічний характер, значний осяг використаних ресурсів та загальнонаціональне значення, й система не може функціонувати автономно. Вона потребує координуючого, регулюючого та контролюючого впливу з боку вищих ланок влади. Таким чином, подальше розкриття теоретичних засад дослідження вимагає звернення до сутності державного управління для формування авторського бачення державного управління у сфері матеріального забезпечення військ.

Сутність поняття державне управлінням у наукових підходах розуміється як: внутрішньоорганізаційна діяльність державних органів, спрямована на регулювання суспільних відносин у різних сферах державної політики з метою задоволення соціально-економічних, політичних та інших інтересів [14, с. 12]; діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для як найповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [8, с. 150].

Категорія «державне управління» базується на загальному понятті «управління», що широкого застосовується майже усіма галузями знань. Воно означає цілеспрямовану сукупність дій, що забезпечують узгодженість та координацію спільної діяльності для досягнення суспільно важливих цілей та вирішення завдань. Підходи до державного управління зазнавали змін, адже зі змінами політичної, соціально-економічної системи змін також зазнавав і підходи до суті управління в цілому. Так, державне управління перестає ототожнюватися тільки з прямим управлінням, імперативними приписами, безпосереднім розпорядництвом тощо [11, с. 125].

М.Ткач підкреслю, що надати визначення державному управлінню шляхом казуїстичного перелічування його функцій неможливо, оскільки зміст та вид цих функцій залежить від конкретної сфери, де здійснюється державне управління. Однак, можна визначити його суттєві ознаки, які відрізняють його від інших видів діяльності держави:

- державне управління здійснюється у тих сферах, які потребують активного втручання держави;

- об'єктом державного управління є суспільні відносини, що врегульовані законами, а кінцевою метою – досягнення того ступеня впорядкованості суспільних відносин, що відображений у законах держави,

і повної відповідності поведінки всіх суб'єктів нормативним моделям, описаним у цих законах (зовнішньоорганізаційна діяльність);

- кінцевим етапом державного управління є здійснення контролю як за законністю діяльності учасників суспільних відносин, так і за доцільністю такої діяльності;

- конкретний набір функцій державного управління, за рахунок реалізації яких забезпечується виконання закону, залежить від сфери суспільних відносин, врегульованих цим законом;

- державне управління здійснюється органами виконавчої влади, в тому числі функціональними;

- оскільки виконання закону не відбудеться саме собою, державне управління полягає також в організації діяльності всередині структур, які організовують виконання законів іншими суб'єктами. Даний вектор реалізації державного управління можна назвати внутрішньо організаційною діяльністю органів державної влади, що здійснюється за рахунок функцій забезпечення системи [18].

Таким чином, з зазначених вище ознак можна дати абстрактне визначення державного управління, під яким доцільно розуміти форму реалізації виконавчої влади, змістом якої є організація практичного виконання законів як безпосередньо суб'єктом державного управління, так і іншими учасниками суспільних відносин [18].

Характеристика державного управління, яку надає В.Бондаренко [2, с. 254] як науково аргументований напрямок, що реалізує цілі розвитку держави через системне втілення законів, є фундаментальною для розуміння функціонування будь-якої держаної сфери включаючи матеріальне забезпечення військ.

Узагальнюючи, у сучасній науці найчастіше державне управління розуміється як владно-організуюча, регулююча та контролююча діяльність уповноважених державних інститутів, яка здійснюється в рамках закону і

спрямована на досягнення стратегічних цілей розвитку суспільства і держави.

Державне управління у сфері матеріального забезпечення військ будемо трактувати як інституційно-правову діяльність суб'єктів держаної влади, спрямовану на раціональне та ефективне використання військових і фінансових ресурсів шляхом реалізації управлінського циклу та застосування відповідних принципів, що забезпечує своєчасне й повне матеріальне задоволення потреб військ для підтримання їхньої боєздатності та виконання покладених завдань.

Таким чином, комплексний аналіз теоретичних засад дозволяє стверджувати, що державне управління у сфері матеріального забезпечення військ є ключовим інструментом забезпечення обороноздатності та національної безпеки держави. Визначення його сутності як інституційно-правової діяльності та усвідомлення його особливостей, спричинених воєнною специфікою, не лише формує необхідну теоретичну базу для подальших досліджень, але й окреслює стратегічні напрями для підвищення ефективності та прозорості функціонування всієї військової логістики системи в умовах сучасних викликів.

Висновки. На основі аналізу встановлено, що логістика вважається теорією та мистецтвом управління потоками, тоді як логістичне забезпечення – безпосередньою діяльністю (комплекс практичних заходів) відповідних органів державної влади, спрямованою на своєчасне, безперебійне та економічно обґрунтоване надання матеріальних, фінансових, технічних та кадрових ресурсів, необхідних для ефективної реалізації публічних функцій та завдань держави. Аналіз наукових підходів до видів логістичного забезпечення показав, що в системі державного управління матеріальним забезпеченням військ така класифікація може бути розширена за рахунок додаткових функціональних частин. Для державного управління логістичним забезпеченням властива багаторівнева

структура суб'єктів, що обумовлює багатоплановість інформаційних потоків та складність взаємовідносин із постачальниками.

Класичне розуміння матеріального забезпечення військ фокусувалося на своєчасному постачанні необхідних матеріальних засобів, а в умовах сучасних викликів акцент переміщається на стійкість, адаптивність та децентралізацію. Матеріальне забезпечення військ запропоновано тлумачити як комплекс управлінських заходів, процесів та ресурсів, спрямованих на своєчасне, повне та якісне постачання військових формувань (особового складу, військових частин, установ) усіма видами матеріальних засобів, необхідних для виконання покладених на них завдань в мирний та особливий періоди. Розкрито наукові підходи до дефініції «державне управління», його визначальні ознаки. Державне управління у сфері матеріального забезпечення військ визначено як інституційно-правову діяльність суб'єктів держаної влади, спрямовану на раціональне та ефективне використання військових і фінансових ресурсів шляхом реалізації управлінського циклу та застосування відповідних принципів, що забезпечує своєчасне й повне матеріальне задоволення потреб військ для підтримання їхньої боєздатності та виконання покладених завдань.

Література

1. Беглиця В. П. Логістичний підхід до забезпечення спільних дій сил безпеки та оборони : державно-управлінський аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2019. № 4. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.4.3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1458 (дата звернення: 16.10.2025).

2. Бондаренко В. А. Система та структура державного управління. *Аналітично-порівняльне правознавство. 2023*. С. 250-255. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.45. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/07/47.pdf (дата звернення: 16.10.2025).

3. Бондаренко О. Г. Василенко В. Г. Модель оцінювання діяльності органів управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2018. Т. 29 (68), № 5. С. 228-236.

4. Бондаренко О. Г. Сутність управління логістичним забезпеченнями спільних дій формувань сектора безпеки й оборони під час кризових ситуацій, що загрожують державній безпеці України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.* 2018. Т. 29 (68), № 1. С. 210-217.

5. Голобородько М. Ю., Білєтов В. І., Галаган В. І., Панадій К. В. Бондарчук С. В. Формалізована модель матеріального забезпечення військ (сил). *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського.* 2014. № 1(50). С. 48-53.

6. Голоднова Т. С. Актуальні питання удосконалення логістичного забезпечення в секторі безпеки та оборони держави. *Juris Europensis Scientia.* 2023. Вип. 2. С. 74-79. DOI: https://doi.org/10.32782/chern.v2.2023.13

7. Доктрина «Забезпечення матеріально-технічними засобами, роботами та послугами». ВКП 4-160(03).01 : Генеральний штаб 30 України № 225/НВГШ від 21.01.2021. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%97-%D0%9C%D1%82%D0%97-%D0%A0-%D1%82%D0%B0-%D0%9F-%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%9D%D0%93%D0%A8-%D0%97%D0%A1%D0%A3-21.01.21.pdf (дата звернення: 16.10.2025).

8. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

9. Кивлюк В. С., Ганненко Ю. О. Удосконалення системи забезпечення матеріальними ресурсами Збройних Сил України. *Social development & Security.* 2018. Вип. 2 (4). С. 49-58. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/491000

10. Ковалішин С. С., Халтурин Р. В. Напрями удосконалення організаційно-штатної структури органів технічного забезпечення у військовій ланці в єдиній системі матеріально-технічного забезпечення. *Збірник наукових праць*. 2014. № 2(2). С. 70-76.

11. Митяй О. В., Світовий О. М. Дослідження понять «державне управління» і «публічне адміністрування». *Держава та регіони*. 2018. № 1(61). С. 124-128.

12. Нестеров О. В. Державне управління логістичним забезпеченням обороноздатності держави : дис. … доктора філософ. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2024. 232 с.

13. Паценко С. В., Ганненко Ю. О. Функціонування системи постачання матеріальними засобами Збройних сил України з використанням інформаційних технологій. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони.* 2023. № 2 (47). С. 85-90. DOI:10.33099/2311-7249/2023-47-2-85-90

14. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 10-14.

15. Про затвердження Порядку логістичного забезпечення сил оборони під час виконання завдань з оборони держави, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності : Постанова

Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1208. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1208-2018-%D0%BF#Text

16. Сапіга Р. І. Структуризація системи логістичного забезпечення Збройних Сил України. 2009. С. 335-342. URL: https://vlp.com.ua/files/special/47.pdf (дата звернення: 16.10.2025).

17. Тесніков О., Фурсова В. Фактори впливу на функціонування системи логістичного забезпечення збройних сил України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. Вип. 42. 2022. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-17. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1613 (дата звернення: 16.10.2025).

18. Ткач М. П. Проблеми визначення поняття державного управління. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 1(6). С. 60-65. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/09f5c370-6a69-4ed3-a95b-34a738cfe6e0/content (дата звернення: 16.10.2025).

19. Ткачук П. В., Ніколайчук Л. Г. Шляхи удосконалення системи речового забезпечення в Збройних Силах України. *Товарознавчий вісник.* 2022. Вип. 15. С. 239-251.

20. Korolchuk O. et al. State Regulation of Ensuring the Quality Medical Care During Martial Law in Ukraine: Lessons for the International Community. *Issues L. & Med.* 2024. 39. 3 p.

21. Kotsur V. et al. Security issues on the european continent in conditions of russia's aggression against Ukraine. *Revista De Gestão Social E Ambiental.* 2023. 17.6. P. 1-12.

References

1. Behlytsia, V. P. (2019). Lohistychnyi pidkhid do zabezpechennia spilnykh dii syl bezpeky ta oborony : derzhavno-upravlinskyi aspekt [Logistical approach to ensuring joint actions of security and defense forces: state and

administrative aspect]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 4. Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1458. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.4.3 [in Ukrainian].

2. Bondarenko, V. A. (2023). Systema ta struktura derzhavnoho upravlinnia [System and structure of public administration]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 250-255. Retrieved from: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/07/47.pdf DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.45 [in Ukrainian].

3. Bondarenko, O. H. & Vasylenko, V. H. (2018). Model otsiniuvannia diialnosti orhaniv upravlinnia lohistychnym zabezpechenniam spilnykh dii syl bezpeky pry reahuvanni na kryzovi sytuatsii, shcho zahrozhuiut derzhavnii bezpetsi [Model for evaluating the activities of management bodies for logistical support of joint actions of security forces in responding to crisis situations that threaten state security]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, 29 (68), 5, 228-236 [in Ukrainian].

4. Bondarenko, O. H. (2018). Sutnist upravlinnia lohistychnym zabezpechenniamy spilnykh dii formuvan sektora bezpeky y oborony pid chas kryzovykh sytuatsii, shcho zahrozhuiut derzhavnii bezpetsi Ukrainy [The essence of managing the logistical support of joint actions of security and defense sector formations during crisis situations that threaten the state security of Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, 29 (68), 1, 210-217 [in Ukrainian].

5. Holoborodko, M. Yu., Bilietov, V. I., Halahan, V. I., Panadii, K. V. & Bondarchuk, S. V. (2014). Formalizovana model materialnoho zabezpechennia viisk (syl) [Formalized model of material support for troops (forces)]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*, 1(50), 48-53 [in Ukrainian].

6. Holodnova, T. S. (2023). Aktualni pytannia udoskonalennia lohistychnoho zabezpechennia v sektori bezpeky ta oborony derzhavy [Current issues of improving logistical support in the security and defense sector of the state]. *Juris Europensis Scientia*, 2, 74-79. DOI: https://doi.org/10.32782/chern.v2.2023.13 [in Ukrainian].

7. Doktryna «Zabezpechennia materialno-tekhnichnymy zasobamy, robotamy ta posluhamy». VKP 4-160(03).01 : Heneralnyi shtab 30 Ukrainy № 225/HBHSh vid 21.01.2021. Retrieved from: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%97-%D0%9C%D1%82%D0%97-%D0%A0-%D1%82%D0%B0-%D0%9F-%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%9D%D0%93%D0%A8-%D0%97%D0%A1%D0%A3-21.01.21.pdf [in Ukrainian].

8. Kovbasiuk, Yu. V., Troshchynskie, V. P., Surmin, Yu. P. (Eds.). (2010). Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic Dictionary of Public Administration] K. : NADU [in Ukrainian].

9. Kyvliuk, V. S., & Hannenko, Yu. O. (2018). Udoskonalennia systemy zabezpechennia materialnymy resursamy Zbroinykh Syl Ukrainy [Improving the system of providing material resources to the Armed Forces of Ukraine]. *Social development & Security*, 2 (4), 49-58. Retrieved from: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/491000 [in Ukrainian].

10. Kovalishyn, S. S., & Khalturyn, R. V. (2014). Napriamy udoskonalennia orhanizatsiino-shtatnoi struktury orhaniv tekhnichnoho zabezpechennia u viiskovii lantsi v yedynii systemi materialno-tekhnichnoho zabezpechennia [Directions for improving the organizational and staff structure of technical support bodies in the military echelon in a unified material and technical support system]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 2(2), 70-76 [in Ukrainian].

11. Mytiai, O. V., & Svitovyi, O. M. (2018). Doslidzhennia poniat «derzhavne upravlinnia» i «publichne administruvannia» [Research into the concepts of «public governance» and «public administration»]. *Derzhava ta rehiony* 1(61), 124-128 [in Ukrainian].

12. Nesterov, O. V. (2024). *Derzhavne upravlinnia lohistychnym zabezpechenniam oboronozdatnosti derzhavy [State Administration for Logistic Support of the State's Defense Capability]*. (Candidate`s thesis). Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, Vinnytsia [in Ukrainian].

13. Patsenko, S. V., & Hannenko Yu. O. (2023). Funktsionuvannia systemy postachannia materialnymy zasobamy Zbroinykh syl Ukrainy z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii [Functioning of the material supply system of the Armed Forces of Ukraine using information technologies]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony*, 2 (47), 85-90. DOI:10.33099/2311-7249/2023-47-2-85-90 [in Ukrainian].

14. Pylypyshyn, V. P. (2011). Poniattia ta osnovni rysy derzhavnoho upravlinnia [The concept and main features of public administration]. *Yurydychna nauka i praktyka*, 2, 10-14 [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennia Poriadku lohistychnoho zabezpechennia syl oborony pid chas vykonannia zavdan z oborony derzhavy, zakhystu yii suverenitetu, terytorialnoi tsilisnosti ta nedotorkannosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 hrudnia 2018 r. № 1208. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1208-2018-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

16. Sapiha, R. I. (2009). Strukturyzatsiia systemy lohistychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy [Structuring the logistics support system of the Armed Forces of Ukraine]. pp. 335-342. Retrieved from: https://vlp.com.ua/files/special/47.pdf [in Ukrainian].

17. Tesnikov, O., Fursova, V. (2022). Faktory vplyvu na funktsionuvannia systemy lohistychnoho zabezpechennia zbroinykh syl Ukrainy v umovakh viiny.

[Factors influencing the functioning of the logistics support system of the armed forces of Ukraine in war conditions] *Ekonomika ta suspilstvo,* 42. Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1613. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-17 [in Ukrainian].

18. Tkach, M. P. (2012). Problemy vyznachennia poniattia derzhavnoho upravlinnia [Problems of defining the concept of public administration]. *Pravovyi visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, 1(6), 60-65. Retrieved from: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/09f5c370-6a69-4ed3-a95b-34a738cfe6e0/content [in Ukrainian].

19. Tkachuk, P. V., & Nikolaichuk, L. H. (2022). Shliakhy udoskonalennia systemy rechovoho zabezpechennia v Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Ways to improve the material support system in the Armed Forces of Ukraine]. *Tovaroznavchyi visnyk*, 15, 239-251 [in Ukrainian].

20. Korolchuk, O., Orlova, I. S., Pavlova, O., Tymoshenko, O., & Gaievska, L. (2025). Conceptual aspects of public administration of the quality of life in the context of war. *Health Leadership and Quality of Life*, (4), 1.

21. Kotsur, V., Kuprii, T., Semenets-Orlova, I., Skliar, N., Drakokhrust, T., & Berezovska-Chmil, O. (2023). Security issues on the european continent in conditions of russia's aggression against Ukraine. *Revista De Gestão Social E Ambiental*, *17*(6), 1-12.